

K r o n i k a

St. Stefanović je napisal svojo tragedijo komaj devetnajst let star, vendar je dokumentiral z njo močno pesniško potenco. Kljub sledem raznih vplivov se vendar obsežno uveljavlja njegova mlada tvornost, kakor pri zamisleku in oblikovanju karakterjev, tako tudi v zgradbi in izpeljavi posebno nekaterih prizorov. Tragedija nam je v primerno prirezani obliki tudi danes blizu in nam priča o silni, svetlo-mračni viziji, ki je mlademu pesniku orala duha, ko je z nezrelo še roko zanosito očrtaval njen lik.

Od del iz svetovne literature je bilo vprizorjenih več francoskih komedij, ki imajo le svoj družabni pomen, in pa Shakespearjeva tragedija «Julij Cezar» in B. Shawova igra «Sv. Ivanka». Pri obeh poslednjih je bilo režijsko vprašanje tako močno vezano z uspehom predstav, da je postalo glavni predmet kritičnega presojanja. Režija je bila poverjena g. Isajloviću, ki je s svojim težkim realističnim pojmovanjem zgrešil i Shakespearja i Shawa, Shakespearja v toliko, ker sta preveč poudarjena tehnična stran in odrski dogodek potisnila tragedijo na nivo zgodovinske igre brez globljega, čisto shakespearekega duha in soka. «Julij Cezar» je tragedija človeške nature v zmislu njenih socialnih funkcij, oseba pa, kjer utripajo in se vežejo vsi njeni živci, je Brut. Njegova okolica in vsi dogodki so po svojem pomaknjeni v kraljestvo simbola, ker se le na ta način lahko skladno izživljajo z elementi Brutove osebnosti in z njegovim notranjim procesom. Beograjska vprizoritev je pogrešala to notranjo zvezo in je vsled tega uspela le v odlomkih, kadar so posamezni igralci sami, brez enotnega okvirja uveljavljali svojo koncepcijo. Shawova «Sveta Ivanka» bržkone ne spada v vrsto pisateljevih najboljših del, vendar zahteva harmonična zaokroženost njene odrske eksistence neizmerno precizno razvrščene izrazne kvalitete. Njen ustroj je kompliciran in le gibljiva, za vse razvejane utripe sprejemljiva konstrukcija lahko služi oblikovanju njenega lica. Isajloviću pa se je umetnina zdrobila v efekte. Med bodečo kritiko visokega razuma in med dobrohotnim smehljajem pisateljevega srca ni bilo mostu, zato tudi ni bilo soglasja med prikazanimi tipi. Številne improvizacije bleščeče duhovitosti so se skoro brez jeka odbijale ob neelastični površini oblikovalnega zamisleka.

H koncu bi še pripomnil, da sta se tekom sezone močno oddvojila od ensembela dva mlada igralca, Radenković in Zlatković, ki očitujeta, vsak v svojo smer, nadpovprečne umetniške sposobnosti in krepak, resen razvoj.

Ferdo Kozak.

Francoska grafika XVII. in XVIII. stoletja. IX. razstava Narodne Galerije v Ljubljani, maj 1926.

Meseca aprila je Narodna Galerija priredila v Jakopičevem paviljonu razstavo večjega števila francoskih grafičnih del 17. in 18. stoletja. Listi so bili last znane pariške umetnostne trgovine in so bili naprodaj. Zbirka je bila poprej že razstavljena v raznih mestih Evrope, tudi v Zagrebu. To je bila že druga razstava, ki nas je seznanila s francosko grafično umetnostjo. Toda kakor prva, prirejera lani, ki je obsegala devetnajsto stoletje, je tudi ta trpela na velikem nedostatku, ki je za nas, ki francoskih grafikov skoro ne poznamo po originalih, tem občutnejši. Razstavljeni listi, nekaj preko sto po številu, niso predstavljali niti vseh najodličnejših predstaviteljev te panoge in te dobe, niso bila pa tudi izbrana najznačilnejša in najbolj znana njihova dela. Zato ostane celotni vtis razstave enostranski in nepravilen.

Dalje je obžalovati, da je prave, izvorne grafike bilo le zelo malo. Večinoma so bile to le grafične reprodukcije po slikah. Pristna črno-bela

K r o n i k a

umetnost je bila zastopana zelo skromno, komaj z desetino razstavljenega materiala. Večina vseh listov predstavlja žanrske, mitološke, razne alegorične in galantne motive poznega baroka in rokokoja.

Katalog navaja lepo vrsto (preko 60) imen, izmed njih bi omenil samo najvažnejša: Audran, sijajni grafik Callot (zastopan, žal, s samo dvema finima listoma), oba Cochina, slavni pokrajinar Claude Lorrain-Gellée, Duflos, Le Bas, Lempereur, znani pastelist Liotard, portretist Nanteuil, Petit, Savart, Tardieu, Vidal, Wille.

Med avtorji reproduciranih del največkrat srečamo imena: Watteau, Lancret, Nattier, Chardin, Boucher, Greuze

Kljub nepopolnosti te prireditve je razstava le v toliko koristna, ker nam je nudila vsaj splošen, čeprav malce slučajno nastal pregled te nam neznane dobe in panoge, kar spričo zbirke, ki je bila urejena predvsem iz kupčijskih vidikov, ni niti posebej čudno. K. D.

Kolektivna razstava Božidarja Jakca in Josipa Gorupa. (Maj—junij 1926.)

Ko je J a k a c pred leti začel razstavljal svoje pokrajinske sličice, se je zdelo, da nam vstaja nov pokrajinar, ki bo nadaljeval tam, dokoder so dospeli impresionisti, in prinesel novo, duhu časa primerno noto v naše pokrajinsko slikarstvo. Njegovi dolenski pejzaži so bili tako preprosti, tako domači in res toplo občuteni, da si moral spoznati iz njih vso čuvstva polno avtorjevo dušo. Njegova naivna tehnika je bila v popolnem skladu z neposrednim in prirodnim odnošajem umetnika napram predlogi. Slikarju ni šlo za tem, da čim točneje kopira predmet ali da ga poda na najefektnjši način, temveč le, da izrazi svojo ljubezen in občudovanje lepe domače zemlje. Jakac je bil menda prvi, ki je odkril in umetniško ustvaril dolensko, posebno novomeško pokrajino in njene, barvno tako bogate, še neizčrpane vrednote. Njegovi pasteli iz tistih let izgledajo kot slikarjeve varijacije na téma Kettejevih pesmi, ki opevajo leno Krko, zelene loge in v meglo ovite breze. Iz njih sije mirno, zaokroženo razpoloženje kakor jasen spomin na davno minule, samo v spominu še žive, v solncu žareče popoldanske ure sredi dolenskih trat in goric. Zato so tiste pokrajinske slike tako prepričevalne: saj so pravi odraz umetnikove notranjosti. — Manj neposrednosti in več šole je bilo že sprva v njegovih grafikah. Opažalo se je že spočetka preveliko poudarjanje zgolj artistske plat in stremljenje po originalnosti, ki ga ni vselej rodila notranja potreba. Vendar je bilo iz teh grafičnih del mogoče spoznati resno, borbeno stremljenje.

S svojo zadnjo razstavo je Jakac kot slikar razočaral. Osupne pred vsem, da med razstavljenimi deli ni tiste doslednosti in skupnosti, ki jo vsaka umetniška osebnost nepogrešljivo vtisne svojim tvorom. V tej žetvi zadnjih dveh let, ki jo razstava predstavlja, je toliko bistvene različnosti med posameznimi deli, in to ne samo zunanje (kar bi v naši filmsko bežeči dobi ne bilo niti čudno), temveč po pojmovanju, da jih komaj spoznaš vse za delo enega tvorca. Mogel bi sklepati, da je avtorjevo razmerje napram svetu s temeljev omajano. Narave ne gleda več naivno, temveč z zavestjo svojega umetništva. Svet v vsi svoji kaotični zamotanosti se mu zdi čisto jasen in enostaven. Zmisel in bistvo predmeta mu ni več problem, temveč način, kako bi ga upodobil. Kar se tega tiče, si je pridobil s svojo nenavadno plodovitostjo formulo, ki jo objektu in svojemu trenutnemu razpoloženju odgovarjajoč spreminja. Ker k ustvarjanju ne pristopa več kot iskalec notranjosti, kot